ФИЛОЛОГИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ, ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ "ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ", БЪЛГАРИЯ

DİL VE TARİH-COĞRAFYA FAKÜLTESİ, ANKARA ÜNİVERSİTESİ, TURKEY

FACULTY OF LANGUAGES, HISTORY AND GEOGRAPHY, ANKARA UNIVERSITY, TURKEY

50 years Plovdiv University "University of Plovdiv"

75 years Faculty of Language, History and Geography, Ankara University

Venue - http://www.plovdivcity.net/index.html

България и Турция на междукултурния кръстопът: език, история, литература - I

Kültürlerarası Kavşakta Bulgaristan ve Türkiye: Dil, Tarih ve Edebiyat Çalıştayı - I

Bulgaria and Turkey at the Intercultural Crossroads: Language, History and Literature - I

Ziya Kenan Bilici
Cleo Protohristova
Ivan Chobanov, Boryan Yanev
Zeynep Zafer
Hristo Hristozov
Harun Bekir
Diyana Nikolova
Hristina Toncheva, Ivan Iliev
Alexander Aleksandrov
Ivelina Eftimova
Hatice Oruç
Hüseyin Mevsim
Hüseyin Mevsim
Paşa Yavuzarslan, Murat Küçük
Hristo Saldzhiev
Ömer Ulusoy
Todor Radev

Програма Programme

Откриване 6.IX.2011 – 9:00 Opening

Поздравителни думи Invited talks

Проф. д-р Рахми Ер (Rahmi Er),
(Анкарски университет, Турция),
Декан на Факултета по език, история и география

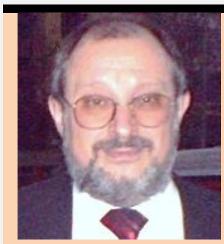

Доц. д-р Запрян Козлуджов,
Ректор на Пловдивския университет
„Паисий Хилендарски“

Н. Пр. Рамиз Шен,

Генерален консул на Р Турция в Пловдив

Конференцията се провежда с медийното партньорство на:

ПЛОВДИВ БНТ

бнр РАДИО ПЛОВДИВ

Научни доклади

6.X.2011, 9:30

1. Ziya Kenan Bilici___________________ [Back]

Доц. д-р Зия Кенан Билиджи (Ziya Kenan Bilici), (Анкарски университет, Турция)

bilici@humanity.ankara.edu.tr

«Пловдив – древна крепост и голям град»: Архитектурата на Пловдив през погледа на Евлия Челеби

« “Şehr-i Filiboz kal‘a-i kadîm ve şehr-i azîm”

« The architecture of Plovdiv from the expression of Evliya Çelebi

“Osmanlı çağının maddi kültür ortamını yakından tanımamıza yardımcı olan birinci el kaynaklardan biri de Evliya Çelebi’nin Seyahatnâme’sidir. 17.yüzyılda kaleme alınmış bu 10 ciltlik eser, kuşkusuz sadece tanıklık ettiği dönemin tarih, etnoloji, dil, coğrafya, yerel âdetler ve hattâ sosyolojisi için değil, fakat aynı zamanda Osmanlı çağının mimarlığı ile sanat ve kültür ortamının anlaşılabilmesi için de sanat tarihimizin ana kaynaklarından biri olma özelliğini hâlâ koruyor. Bu bağlamda, seyahatnâmeyi okumak, yarım yüzyıl süreyle Osmanlı coğrafyasında dolaşmış bir seyyahın notları üzerinden, sadece Osmanlı mimarlığının 17.yüzyılının değil, fakat bunun da ötesinde, bir Osmanlı münevverinin kendi çağının dili ve güzellik anlayışıyla örüntülü mekân ve biçim algısını sergileyen ve dünyaya bakışını ifade eden zihinsel arka planının da anlaşılabilmesi ve öğrenilmesi demek olacaktır. Bu bildiride, seyyahın Osmanlı çağında ve Balkan coğrafyasındaki seyahati sırasında Filibe şehrinde tanık olduğu mimarlık ortamına ilişkin bir değerlendirme yapılacaktır.

Undoubtedly, one of the most important historical sources for the environment of material culture in Ottoman era is Seyahatnâme of Evliya Çelebi. This 10-volume work has been drafted in the mid-17th century, not only history, ethnology, languages, geography, sociology and even to the local customs of his own era, but also provides valuable information for the understanding of Ottoman architecture and urban characteristics.

In this context, while reading travelogues of an Ottoman traveler who had traveled throughout the Ottoman geography, not only recognizing to the Ottoman architecture of 17th century, but also will be understood to the mentality of an Ottoman intellectual.

In this paper, it will be interpreted to the witnesses about the Plovdiv architecture of an Ottoman traveler.

2. Diyana Nikolova___________________ [Back]

Гл. ас. д-р Дияна Николова (Diyana Nikolova), (Пловдивски университет, България)

stbagalev@hotmail.com

Темата за Изтока в западноевропейското изкуство (от Ренесанса до 19 век)

« Rönesans’tan 19. Yüzyıla Kadar Batı Avrupa Sanatında Doğu Konusu

« The theme for the East in Western European art (from the Renaissance to the 19th century)

Докладът представя дълговековното присъствие на темата за Изтока (и в частност на турската тема) в западноевропейското изкуство – литература, опера, театър, живопис. Проследяват се основните тенденции в интерпретирането на образа на варварина (като не свой, не европеец, чужд – главно в религиозен и етически план) от времето на Средновековието до 19 век. Изследват се факторите, оказващи влияние за активното настаняване на „турски сюжети и персонажи“ в отделни периоди от развитието на западноевропейското изкуство. Темата за Изтока притежава потенциал за конструирането на сериозни философско-политически разсъждения за робството и свободата, за фанатизма и толерантността, за политическия ред. Чрез нея традиционно векове наред се оглежда сблъсъкът на

културите, на „свое“ и „чуждо“, „културно“ и „варварско“, на „европейското“ и „азиатското“.

Докладът проследява как изкуството представя образа на човека от Изтока (на чуждия владетел) и как той бива вписан в традиционни парадигми, изковани още в античността - чрез мотива за великодушието и благородството на монарха („милосърдието на Тит“, „милосърдието на Александър“ и „великодушието на Карл V“). Очертават се и съществените промени в интерпретацията на турската тема, настъпващи в периода на Просвещението, когато тези сюжети стават особено предпочитани от театъра, операта и живописта: мотивът за благородния и великодушен султан, появата на ориенталски колорит и нови персонажи и топоси като сарая. Живописта от XVIII век също откликва на превърналата се в мода турска тема – тя изковава представите на европееца от Западна Европа за Ориента. Като литературен и философски концепт темата за Изтока прекрачва и в XIX век. Тогава фигурата на източния владетел, на човека от Ориента отново търпи промени – превръща се в злодей, както и в комически персонаж, какъвто ще го представя операта и балетът.

3. Hüseyin Mevsim Back

Доц. д-р Хюсеин Мевсим (Hüseyin Mevsim), (Анкарски университет, Турция)

hmevsim@gmail.com

Впечатленията на Чудомир от Турция през 1932 г.

« Bulgar Ressam ve Yazar Çudomir'in 1932 Türkiye İzlenimleri

« 1932 Turkey Impressions of Bulgarian Artist and Writer Çudomir

1932 yılında Bulgaristan Millî Eğitim Bakanlığı, tarih, coğrafya ve resim öğretmenlerine yönelik, olağanüstü büyük yeniliklerin yaşandığı komşu Türkiye'ye eğitim amaçlı bir gezi düzenler. Gezi; İstanbul, Bursa ve Edirne'nin ziyaretini kapsar. 80 kişilik öğretmen kafilesinde, daha sonra Çudomir takma adıyla ressam ve öykü yazarı olarak ünlenecek resim öğretmeni Dimitır Çorbadjiyski de yer alır. Bildiride, Çudomir'in gezi sırasında tuttuğu günlükten ve ülkesine dönünce hazırladığı rapordan hareket ederek İstanbul, Bursa ve Edirne izlenimleri üzerinde durulmaktadır.

In 1932, Bulgaria Ministry of National Education arranges an educational excursion for history, geography and art teachers to the neighbor Turkey that is experiencing remarkable improvements. The excursion includes İstanbul, Bursa and Edirne visits. In this group of 80 teachers, one of the participants is the art teacher Dimitır Çorbadjiyski who later on becomes famous as an artist and story writer under the pseudonym 'Çudomir'. The paper focuses on İstanbul, Bursa and Edirne impressions of Çudomir with reference to the diary he keeps during excursion and the report he prepares when he returns to his country.

4. Cleo Protohristova Back

Проф. дфн Клео Протохристова (Cleo Protohristova), (Пловдивски университет, България)

cleoproto@yahoo.com

За Ламартин, Лоти и „къщите“ им в Пловдив и Истанбул

« Lamartine, Loti ve Plovdiv ve İstanbul'daki 'Evleri' Hakkında

« Lamartine, Lottie and "houses" in the Plovdiv and Istanbul

Докладът представя съпоставителен анализ на казусите с т.нар. къщи на Ламартин в Пловдив и на Пиер Лоти в Истанбул. Успоредяването на историческите данни и произведения от тях наратив дава любопитна перспектива към съотносимостта на проявяващия се сюжетогенериращ импулс със серия идеологеми, представителни за романтичните умонастроения на XIX век. Систематизацията на различията и сходствата в двата казуса, изведени от традицията като своеобразни емблеми на Пловдив и Истанбул, дава възможност за осмисляне на проявяващия се чрез тях парадоксален потенциал на кръстопътните топоси да привличат и одомашняват чуждото.

5. Hristina Toncheva, Ivan Iliev Back

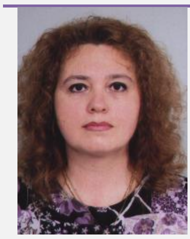

Доц. д-р Христина Тончева (Hristina Toncheva), Доц. д-р Иван Илиев (Ivan Iliev), (Пловдивски университет, България)

hrtoncheva@uni-plovdiv.bg

Към характеристиката на турцизмите в говора на село Припек, Джебелско

« Cebel'in Pripek Köyü Ağzında Türkçe Leksik Unsurların Özelliklerine Dair

« Characteristics of Turks speech in the village Pripek, Dzhebel district

В статията са изнесени неописани досега в научната литература турски лексикални заемки в един български диалект, който също е слабо проучен.

Турцизмите са подредени в азбучна последователност, съпоставени със сродните им турски, арабски и персийски лексикални форми. Отбелязана е степента им на разпространеност в останалите български говори. Направена е езикова характеристика на тези лексеми с оглед на моделите на тяхното приспособяване към фонетичните и морфологичните особености на българския език.

6. Paşa Yavuzarslan, Murat Küçük Back

Доц. д-р Паша Явузаслан (Paşa Yavuzarslan), (Анкарски университет, Турция) Мурат Кючук (Murat Küçük), (Анкарски университет, Турция)

yarslan@humanity.ankara.edu.tr

Изоглосата на морфемата за първо лице множествено число (Iz<vIz<biz) в румелийските говори на турския език и връзката ѝ с анадолските говори

« Rumeli Türk Ağızlarında Birinci Çoğul Kişi Morfeminin (Iz<vIz<biz) İzoglası ve Anadolu Ağızlarıyla İlişkisi

« In Rumelian Turkish dialects the isogloss of the first plural person morpheme (Iz<viz<biz) and It's relationship with Anatolian dialects

Türkiye Türkçesi ağızları üzerine yapılan sınıflandırma çalışmalarında çeşitli dilbilgisel ölçütler kullanılmıştır. Ağızları bölgelere ayırmada kullanılan ölçütlerin başında sesbilimsel ve biçimbilimsel ölçütler önemli bir yer tutmaktadır.

Türkiye Türkçesi ağızlarını birbirinden ve ölçünlü Türkçeden ayıran her bir dilbilgisel ölçütün coğrafi sınırlarının belirlenmesi ve haritalar üzerinde işaretlenmesi dil atlası çalışmalarına çok önemli katkılar sağlamaktadır. Dilbilgisel (sesbilimsel, biçimbilimsel, sözdizimsel ve sözcükbilimsel) bir özelliğin coğrafî sınırı anlamına gelen izoglas (isogloss) coğrafî dilbilimin önemli bir birimidir. Biz bu bildiride Türkiye Türkçesi ağızlarından Rumeli bölgesinde konuşulan Türk ağızlarının teklik 1. çoğul kişi morfeminin izoglası üzerinde duracağız. Bu morfem, Anadolu'da konuşulan Doğu Grubu Ağızları, Kuzeydoğu Grubu Ağızlarında (Karahan 1996) farklı şekillerle işaretlenen teklik 1. çoğul kişi morfemiyle haritalar üzerinde karşılaştırılacaktır. Böylece Rumeli bölgesindeki Türk ağızlarının Anadolu'daki ağızlarla morfolojik açıdan ilişkisini ve farklarını ortaya koymaya çalışacağız.

Türk dilinin Oğuz grubu lehçelerinde fiil çekiminde 1. çoğul kişi ekini karşılayan iki ayrı morfem bulunmaktadır. Bunlardan biri biz zamirinin fiil kip ve zaman morfemlerine eklenmesi sonucunda ses değişmesine uğrayarak oluşan biz > /vUz/ > /Uz/ morfemidir; ikincisi ise kaynağı henüz tam olarak çözümlenemeyen /+Ik/ morfemidir. Tarihi Oğuz grubu lehçelerinde Azerbaycan Türkçesi hariç (XVIII. yüzyıldan itibaren), bütün Oğuz grubu yazı dillerinde 1. çoğul kişi için kullanılan morfem, biz zamirinin ekleşmiş biçimi olan /vUz/, /mIz/ ve /Iz/ ekleridir. Azerbaycan Türkçesinin yazı dilinde XVIII. yüzyıldan sonra kullanılmaya başlanan /+Ik/ morfemi ise, Türkiye Türkçesi ağızlarında çok yaygındır.

/+Ik/ morfeminin coğrafî sınırı Türkmencenin bazı ağız bölgeleri ile Azericenin konuşulduğu bölgelerden başlayarak, Doğu Grubu Ağızları, Kuzeydoğu Grubu Ağızları ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde konuşulan Türkiye Türkçesinin tüm ağız bölgeleri ile Batı Grubu Ağızlarının belli bölgelerine kadar bir çizgi oluşturmaktadır. /vUz/, /mIz/ ve /Iz/ morfemi ise, tarihî Oğuz grubu dillerinden başlayarak, Türkmence, ölçünlü Türkiye Türkçesi ve Türkiye Türkçesinin Batı Grubu Ağızları ile Rumeli bölgesinde konuşulan Türk ağızlarında varlığını sürdürmektedir. Aynı işleve sahip olan her iki morfem de Türkiye Türkçesinin konuşulduğu ağız bölgelerinde belli bir coğrafî sınır oluşturmaktadır.

Bu bildiride özellikle Rumeli bölgesindeki Türk ağızlarının hemen hepsinde kullanılan zamir menşeli /Iz/< biz morfeminin izoglası üzerinde durulacak ve Anadolu'daki ağızlarla ilişkisi kurulacaktır.

In the dialects of Turkish language of Turkey (Anatolia) various grammatical criteria has been used in the classification work. In the classification of regional dialects Phonological and morphological criteria has been used as main source and has very important place.

Every grammatical criterion separating Turkish language of Turkey dialects from each other and standard Turkish, provide important contributions to geographical demarcation, marking these on the maps and the work of language atlas. Isogloss, which means the geographical boundary of a grammatical (phonological, morphological, syntactic and lexicological) feature, is an important unit of geographical linguistics. In this paper, we will focus on isogloss of first plural person morpheme of Turkey Turkish dialects spoken in Rumelia. This morpheme, Eastern Group Dialects spoken in Anatolia, marked with different shapes in Northeast Group Dialects (Karahan 1996) first plural person morpheme will be compared on maps. So by doing, we will try to put forward the morphologic relationship and differences between Turkish dialects in Rumelian region and Anatolian dialects.

In Turkish language's Oghuz group languages there are two different morphemes that meets first plural person suffix. One of these is biz>/vUz/>/Uz/ morpheme which undergoes a change of phone as a result of addition the pronoun biz to verb mode and time morphemes; the second one is /+Ik/ morpheme which's source haven't been fully resolved yet. In ancient Oghuz group languages except for Azerbaijan (from the XVIII. century), morpheme used for first plural person in all Oghuz group writing languages is /vUz/, /mIz/ and /Iz/ suffixes which are the suffix-became forms of pronoun biz. /+Ik/ morpheme, which is began to be used in writing language of Azerbaijan Turkish after XVIII. century, is widespread in Turkey Turkish dialects.

Geographic boundaries of morpheme /+Ik/ starting from the dialect regions of Turkmen language and the regions where Azerbaijani is spoken, Eastern Group Dialects, Northeast Group Dialects and all dialect regions of Turkey Turkish spoken in Northern Cyprus Turkish Republic of Turkish dialects a line with certain regions of the West Group Dialect. /VUz/, /miz/ and /Iz/ morphemes, starting with Ancient Oghuz Group languages, Turkmen language, standard Turkey Turkish, and West Group Dialects of Turkey Turkish and with the spoken Turkish dialects in the Rumelia, continue to exist. The two morpheme which have the same function forms a certain geographical boundary in dialect regions where Turkey Turkish is spoken.

In this paper especially, the isogloss of pronoun-originated morpheme /Iz/<biz, which is used almost in every Turkish dialect in Rumelia region, will be focused on and the relationship between the dialects of Anatolia will be formed.

7. Ivan Chobanov, Boryan Yanev Back

Доц. д-р Иван Чобанов (Ivan Chobanov), Гл. ас. д-р Борян Янев (Boryan Yanev), (Пловдивски университет, България)

byanev@gmail.com

Българо-турски лексикални паралели с оглед на фамилните имена у българите, мотивирани от названия на занаяти

« Zanaat Adından Gelen Bulgar Soyadları Bakımından Bulgar-Türk Leksik Paralellikleri

« Bulgarian-Turkish lexical parallels in terms of family names Bulgarians, motivated by the names of the crafts

Изследователите етимолози много често прибягват до собствените имена, за да възстановят немалка част от речниковото богатство на езика ни. Фамилните имена са ценен източник на чуждоезична лексикална информация, особено когато съхраняват материалната култура на българина, голяма част от която е вербализирана чрез турцизми.

Настоящата статия представя опит за контрастивен българо-турски лексикален прочит на една малка част от българската фамилноименна система, като основната цел е да се демонстрира как чрез изучаване и анализиране на фамилните имена у българите през призмата на влиянието, което турският език е оказал върху българския, изследователят ще се натъкне на лексика, която представя както активния, така и пасивния фонд на езика; както домашния лексикален запас, така и чуждия турскоезичен инвентар; както общоупотребимата, така и характерна само за определени социолекти лексика. Ще се спрем на фамилните имена, възникнали от занаяти, защото става въпрос за универсален процес, при който занаятът на човека е станал негов идентифициращ белег в процеса на антропонимната му индивидуализация. Изходната апелативна лексика представя възможност за открояване на сис-

темни отношения, изразени в лексикосемантични успоредици, междуезикова интерференция и субезикова лексикална самобитност.

8. Alexander Aleksandrov Back

Александър Александров (Alexander Aleksandrov), (Пловдивски университет, България)

ruschuk_1999@abv.bg

За полисемията и омонимията при българските фамилни имена с турски корени в състава си

« **Türkçe Köklü Bulgar Soyadlarındaki Çokanlamlılık ve Sesteşlik Hakkında**

« **On the polysemy and homonymy in the Bulgarian family names of Turkish roots in its composition**

В настоящия труд чрез лексикално-семантичен анализ на изходните турски апелативи се изследват проявите на полисемия и омонимия в плана на съдържание на българските фамилни имена с турски корени в състава си. Своите наблюдения осъществяваме в синхронен аспект, но тъй като сред ексцерпираните фамилни имена се срещат и такива, чиято етимология води началото си от арабски и персийски език, но в българския език навлизат с посредничеството на турския, не може да се пренебрегне и диахронният подход.

За реализиране на изследването са анализирани над 4 500 български фамилни имена с турски корени, ексцерпирани от „Речник на личните и фамилните имена у българите” на Стефан Илчев и „Български именник” на Йордан Заимов. Допълнително, в единични случаи, основно при липса на етимология или основателни съмнения в достоверността на предложената, на анализираните български фамилни имена и за установяване на допълнителни езикови явления по отделни части на изследването са използвани: „Академичен турско-български речник” на Иван Добрев, „Речник на българския език” на Найден Геров и „Речник на редки, остарели и диалектни думи в литературата ни от XIX и XX в.” и турските лексикографски източници: „Büyük Türkçe Sözlüğü” („Голям речник на турския език”), „Tarama Sözlüğü” („Речник на турския език от литературни текстове”) и „Derleme Sözlüğü” („Речник на диалектните думи”), издания на Türk Dil Kurumu (Институт по турски език); антропонимният речник „Ad ve Soyadları Sözlüğü” („Речник на личните и фамилните имена”) на Йълдъз Каснак; „Sözlerin Soyağacı. Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü” („Родословното дърво на думите. Етимологичен речник на съвременния турски език”), „Osmanlıca Türkçe Ansiklopedik Lügat” („Енциклопедичен речник на османския турски език”) на Ферит Девелиоглу.

След анализ на българските фамилни имена с турски корени в състава си може да се каже, че голяма част от турските лексеми, мотивирали български фамилни имена, вече се срещат само във фамилните имена и два века по-късно са напълно десемантизирани, като носителите им не познават лексикалните значения на изходните апелативи. За антропонимията имат значение мотивите за използването им с цел възстановяване и етимологизуване на този отмиращ лексикален пласт и за подпомагане установяването на културната интерференция между двете общества.

В лексикално-семантично отношение турските апелативи са много богати, с изразена полисемантичност. В тесен, антропонимичен аспект, полисемията е невъзможно лексикално явление. Изследвайки и анализирайки в лексикален план мотивиращите турски думи обаче установяваме, че те „фиксират” в процеса на онимизация само едно от своите лексикални значения, продукт на първична или на вторична лексикална номинация, възникнала в турския език или на местна почва. В някои от турските едночленни деривати полисемията е свързана с функционирането на самия суфикс.

Формалното лексикално отношение омонимия при фамилните антропоними е лексикален факт, но е възможно само при някои национални фамилноименни системи. Неговото съществуване се обуславя от екстралингвистични фактори. Омонимията при турските мотивиращи думи в състава на българските фамилни имена е често срещано явление и се получава в резултат на словообразуване и формообразуване. В единични случаи омонимията възниква на местна, българска почва.

9. Hristo Saldzhiev Back

Гл. ас. д-р Христо Салджиев (Hristo Saldzhiev), (Тракийски университет, България)

hristosaldzhiev@yahoo.com

Печатни кирилски издания на турски език от 19 век

« **19. Yüzyıldan Kiril Harfleriyle Basılan Türkçe Yayınlar**

« **Cyrıllıc Turkısh Edıtıons from the 19 century**

Türkçe'de Kiril edebiyatı Osman döneminden Yunani olmayan Balkan Ortodoks Hristiyanlarının kültürüne bağlı olan az bilinir bir olgu. Türkçe'de Kiril harfleriyle yazmak ilk deneyimleri 15. asrın başına kadar izlenebilir. Bu gelenek Türkçe'de Kiril harfleriyle büyük çapta kitpaların bastırıldığı 19. asırda zirvesine ulaştı. O dönemde yayınlanan eserler edebiyatın çeşitli dallarına mensup – ayinle ilgili olan ve olmayan dini Hristiyan kitapları, eğitimsel eserler, şiir, Türk kasaba folklorundan alınmış örneklerle şarkı külliyatları, sözlükler, konuşma kılavuzları. Söz konusu eserler Kiril yazılı geleneğin etkisi altında bulunan Balkan Hristiyanların kültür gereksinimlerini karşılıyordu. Aynı zamanda Türkçe'de Kiril harfleriyle yazılmış olan edebiyatın meydana gelmesi ve gelişmesi Türkçe'nin konuşma dili olarak Hristiyanlar arasında yayınlanmasına ve Ortodoks kilisesi ile Osmanlı idaresi arasında siyasi uzlaşmaya atfedilebilir.

Bu edebiyat sayesinde Osman imparatoruluğu zamanında Hristiyan toplulukları içinde şimdiye kadar incelenmeyen kültür eğilimleri, çeşitli etnik ve dini gruplar arasında karşılıklı dil ve kültür mübadelesi, Güney Doğu Avrupa'da yaşayan ve ana dili Türkçe olan Hristiyan grupları ve 19. yüzyılda Doğu Balkanlarda konuşulan Türk ağızlarının gelişmesi hakkında bilgi edinilebilir.

Cyrillic literature in Turkish is a little known and almost unstudied phenomenon relating to the culture of the non Greek Balkan Orthodox Christians (largely Bulgarians) from the Ottoman period. The first attempts at writing in Turkish with Cyrillic letters dated back to the 15th century. However this practice reached its peak in the 19th century when a big number of Cyrillic books in Turkish were issued. They belonged to different literary genres – Christian religious books with liturgical and non liturgical contents, didactic works, poetry, song collections with examples of the Turkish town folklore, dictionaries, teach-yourself and phrase-books. This literature served the cultural needs of the Balkan Christians connected with the Cyrillic written tradition. In the same time it appeared to be a natural development in the process of expanding Bulgarian-Turkish bilingualism both among the common people and high culture and also a cultural expression of the political compromise between Orthodox Church(es) and the Ottoman authorities.

10. Zeynep Zafer Back

Проф. д-р Зейнеп Зафер (Zeynep Zafer), (Анкарски университет, Турция)

zzafer@gazi.edu.tr

Интеркултурен диалог през моста на турски и български

« **Türkçe ve bulgarca dil köprüsünden kültürlerarası diyalog**

« **Intercultural dıalog through the brıdge of Turkısh and Bulgarıan languages**

Трудовете на известния руски проповедник, журналист и писател Григорий Петров (1866-1925), който от 1920 до 1925 е принуден да живее в емиграция, през много дълъг период се отпечатват не на родния му език, а най-напред на сръбски, много скоро и на български (от 1923-та до 1936-та). Творчеството на руския автор, изляло за първи път на турски през 1928 г. чрез превод от български, до 1992 г., когато отново започва да се печата в България, близо 60 години живее посредством преводите на турски език. Освен това от турски, явяващ се като език-посредник, най-известните му трудове се превеждат на арабски, а след това и на фински. Благодарение на турски и български не само на Балканите, но в много по-широк ареал се създава и разпространява един своеобразен мит за финския народ, Финландия и финската култура, които са тема на едно от произведенията му. Така преведената от турски на фински книга "В страната на белите лилии (Финландия)" едва 81 години след написването й привлича вниманието на един специалист, което допринася за първата й среща с руския читател през 2004-та. Темата на настоящия доклад включва въпросния интеркултурен диалог.

Works of Grigory Petrov (1866-1925), a famous Russian cleric, journalist and writer who lived in exile from 1920 till 1925, were not published in his mother tongue then, but first in Serbian, and from 1923 till 1936 in Bulgarian. The art of the Russian writer was translated from Bulgarian into Turkish first in 1928, and survived for almost 60 years thanks to Turkish language until 1992 when it was started to be published again in Bulgaria. Besides it, Turkish language served as a bridge for Petrov's famous writings for their translation and publication first into Arabic and later on into Finnish. Thanks to Bulgarian and Turkish languages, an interesting myth was born about the Finnish society, Finland and Finnish culture as a subject of a book, and it was spread out in a large geography beyond the Balkans. The book titled "The Land of White Lilies (Finland)" captured attention of an expert 81 years after first being written and was introduced to Russian reader in 2004, thanks to its translation into Finnish through the bridge of Turkish language. The subject of our paper covers the aforementioned period.

1920'den 1925'e kadar sürgünde yaşamak zorunda kalan ünlü Rus din adamı, gazeteci ve yazar Grigoriy Petrov'un (1866-1925) eserleri uzun bir dönemde ana dilinde değil, önce Sırpça, 1923 yılından 1936'ya kadar ise Bulgarca yayımlanmaktadır. Ülkemizde 1928 yılında Bulgarcadan çevrilerek ilk olarak basılan Rus yazarın sanatı, tekrar Bulgaristan'da yayımlanmaya başlandığı 1992 yılına kadar yaklaşık 60 yıllık bir süre içinde Türkçe sayesinde varlığını sürdürmektedir. Bunun yanı sıra Türkçe, bir dil köprüsü olarak Petrov'un en ünlü eserlerinin önce Arapçaya, daha sonra da Finceye çevrilip yayımlanmasına vesile olmaktadır. Bir eserin konusu olan Fin halkı, Finlandiya ve Fin kültürü ile ilgili ilginç bir mitos, Bulgarca ve Türkçe sayesinde ortaya çıkar ve yalnızca Balkanlar'da değil daha geniş bir coğrafyada yayılır. "Beyaz Zambaklar Ülkesinde (Finlandiya)" adlı kitabı, Türkçe dil köprüsünden Finceye yapılan çeviri sayesinde yazılışından tam 81 yıl sonra bir uzmanın dikkatini çekerek 2004'te Rus okuyucusuyla buluşur. Bildirimizin konusu yukarıda söz edilen kültürlerarası diyalogu kapsamaktadır.

11. Ivelina Eftimova Back

Гл. ас. д-р Ивелина Ефтимова (Ivelina Eftimova), (Шуменски университет, България)

ivelina_eftimova@yahoo.com

"Викаха ми "българския турчин": конструиране на етническа идентичност (по материали от с. Ясенково, Шуменско)

« **"Bulgaristan Türkü" Diye Sesleniyorlardı Bana: Şumen'in Yasenkovo Köyü'nde Yapılan Araştırma Bazında Etnik Kimliğin İnşası**

« **"Call me" Bulgarian Turks ": the construction of ethnic identity (in materials Yasenkovo village, Shumen)**

Етничността е неотделима част от културната идентичност, която определя ценностите, нагласите и изобщо възприемането на заобикалящата среда. Етническата идентичност е сложно, многоаспектно, гъвкаво понятие. Тя може да се разглежда като многоизмерен конструкт, включващ както чувството за групова принадлежност, така и индивидуалното, личностно самоопределяне.

Докладът се фокусира върху конструирането и впоследствие функционирането на индивидуалната етническа идентичност в рамките на определена социокултурна среда – турското село Ясенково (Шуменско). Концентрирането върху личната история, „живия опит" на информатори от посоченото село, допринася за разбирането на живота в конкретното място. Използването на личните истории като методологически инструмент предлага интересни възможности за интеркултурните изследвания, както и за изследванията, засягащи етничността. Целта е да се покаже как в конкретния случай всекидневното общуване влияе върху изграждането на културната стереотипност и етническата идентичност.

12. Ömer Ulusoy Back

Юмер Улусой (Ömer Ulusoy), (Анкарски университет, Турция)

Възприемането на циганите/ромите на Балканите на базата на османските архивни документи след Танзимата

« **Tanzimat Sonrası Osmanlı Arşiv Belgeleri Temelinde Balkanlarda Çingene/Roman Algısı**

« **Gypsy/Roma perception in the Balkans after the Tanzimat period through the Ottoman Archive Documents**

Tanzimat Dönemi sonrasında, özellikle Berlin Kongresi'nin ardından, Balkanlarda tamamen ya da kısmen bağımsızlığını kazanan Ulus-Devletler ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ilişkiler bağlamında Çingene/Roman nüfusunun algısının dönemin politikalarıyla koşutluk gösterdiği görülmektedir. Bu dönem öncesinde merkezi yönetim tarafından geleneksel olarak dinsiz ve "ehl-i fesad" olarak algılanan Çingenelerin/Romanların bu dönemde Balkanlarda Osmanlı varlığının korunmasına yönelik İslamlaştırma politikasına dâhil edildiği anlaşılmaktadır. Bu İslamlaştırma politikasının temelinde söz konusu topluluğun bağımsızlıklarını kazanan Ulus-Devletler ve Osmanlı İmparatorluğu arasında yaşanan çekişmelerde güç dengeleri açısından kazanılması gereken bir unsur olarak algılandığı sonucuna varılabilir. Çalışmamız özellikle II. Abdülhamid döneminde izlenen İslamlaştırma politikası ekseninde Çingene/Roman topluluğunun arşiv belgeleri aracılığıyla merkezi ve yerel yönetimler tarafından nasıl algılandığını ortaya koymayı hedeflemektedir.

Anahtar sözcükler: **Çingene/Roman,Tanzimat sonrası, II. Abdülhamid Dönemi, Balkanlar, İslamlaştırma.**

After the Tanzimat reform era and especially from the Congress of Berlin onwards, it is seen that the perception of the Gypsy/Roma population in the context of the relations between the partially or completely independent Nation-States in the Balkans and the Ottoman Empire reflects a parallelism with the politics of the period. It can be assumed that to be able to maintain the Ottoman presence in the Balkans during this period, the Gypsy/Roma population -traditionally perceived by the central government as irreligious and "ehl-i fesad" (people of malice)- is included to a Islamisation policy. At the origin of this Islamisation policy underlies the fact that this aforementioned population is perceived as a constituent to be gained in terms of the balance of power in the struggles between the newly founded Nation-States and the Ottoman Empire. This paper aims to present how the Gypsy/Roma population is perceived by the local and central authorities through the axis of the Islamisation policy during the Hamidian period in the light of the Ottoman archival materials.

Keywords: **Gypsy/Roma, After the Tanzimat Reform Era, Period of Abdülhamid II, Balkans, Islamisation.**

13. Hristo Hristozov Back

Мгр. Христо Христозов (Hristo Hristozov), (Софийски университет, България)

hhristozov@yahoo.com

Производство и търговия на текстил във Пловдив (от края на 15-ти век до втората половина на 16-ти век)

« İmalat ve Filibe Tekstil Ticaret (15. sonundan itibaren 16. yüzyılın ikinci yarısına)

« Manufacturing and Textile Trade in Filibe (From the end of the 15th to the second half of the 16th century)

In the pre-modern era the economic development of societies was based on three different occupation activities: land cultivation, craftsmanship and commerce which, despite of their diversity regarding the essence of labour and capital accumulation, mutually complemented one another. In this respect, in times prior the industrialization towns and their rural hinterland have been vitally interconnected. The constant economic dependence between cities and their surrounding villages had been flowing in dependence of different aspects: the specific type of land cultivation or stock-breeding of the peasants which supplied the artisans with raw material, the specialization in production of definite commodities and their sale that stimulated the development of the commerce. This contact between consumer centers and their production vicinity was observed during the 15th up to the 18th centuries in the entire Mediterranean region, part of which is the Balkans.

The aim of this paper is to present the manufacturing of textile goods in Filibe (modern Plovdiv) and its belonging area and to examine the dynamics of textile commerce in Filibe and diverse participants in it, from the end of the 15th to the second half of the 16th centuries. Based on valuable information from various Ottoman sources, such as Registers of population and taxation (Tapu tahrirs) and Registers of important matters (Mühimme defters), and references of European travelers and diplomats, this study makes attempt to shed light on the economic, infrastructural and geographical conditions of the textile manufacturing process in Filibe and in the near rural hinterland in this period. This will allow us to study the textile import-export commerce in Filibe during the 16th century and to define who plays an important role in its development.

The brief glance on the sources sheds light on the process of textile manufacturing in which different artisans from Filibe as well as settled peasants and semi-nomadic Yürüks from the city's rural hinterland were involved. The good development of this branch on local level contributed to the growth of textile commerce

in Filibe during the 16th century. Information from the sources reveals that merchants from different areas of the Balkans were engaged in the trade of textile goods in Filibe. Thus the city began to play an important role in the regional textile commerce.

14. Hatice Oruç Back

Доц. д-р Хатидже Оруч (Hatice Oruç), (Анкарски университет, Турция)
oruc@humanity.ankara.edu.tr

Значението на дефтерите хуруфат за българската история

« **Hurufat Defterlerinin Bulgaristan Tarihi İçin Önemi**

« **The Importance of the *Hurûfât Defters* for Bulgaria**

Kadıaskerler yetki sahalarında - Anadolu ya da Rumelı kadıaskerliği- vakıflarda hizmet veren görevlileri atama, terfi ve azl gibi bu konularda berat verme yetkisine sahipti. Bu beratların içerikleri günlük olarak ve özet halinde ruznamçe adı verilen defterlere işlenmekte idi. İşte bu şekilde vakıflardaki görevlilerin tayin ve terfi işlemlerinin kaydedildiği defterler bugün hurufat defterleri adı ile Ankara Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde muhafaza edilmektedir. Defterler de ayrıca mahkeme görevlileri ve esnaf kethüdalarının atamaları ile ilgili kayıtlar da yer almaktadır. Kayıtlar, Osmanlı idari taksimatında kaza adli-idari birimleri dikkate alınarak yapılmışlardır.

Hurufat defterleri genel olarak Osmanlı vakıf müessesi tarihi için son derece önemli kaynaklar olduğu gibi, bir bölgede iktisadi ve sosyal yönleri ile vakıf müesseselerinin işleyişlerinin ve vakıf olarak bina edilmiş olan mimari yapının ortaya konulması için eşsiz kaynaklardır. Osmanlı döneminde şehir yerleşimlerinin vakıf eserleri ile var olduğu göz önünde bulundurulduğunda şehir tarihi açısından da bu defterlerin önemi ortadadır. Esnaf kethüdalarının göreve atanmaları ile ilgili kayıtlar vasıtasıyla da bölgedeki esnaf teşkilatları hakkında bir fikir edinmek mümkündür.

Bu tebliğde hurufat defterlerinde Filibe ile ilgili kayıtlar üzerinden Filibe vakıfları konu edilecek ve Filibe örneğinde hurufat defterlerinin Bulgaristan tarihi için önemi ortaya konulmaya çalışılacaktır.

The jurisdiction of the kadiaskers (chief judge) –in Anatolia or Rumelia- included the appointment, promotion, and dismissal of the employees at the vakfs (charitable foundations) and the issuing berât (*document* of appointment or diploma) to them. A summary of the content of these berats were recorded daily to the defters called rûznâmçe (daybooks of the chief justice) or rûznâmçe-i cihât. These defters, including registries about appointments and promotions, are now called hurûfât and are located at Ankara, Archive of Directorate General of Foundations. The defters also contain registries about the appointment of judicial employees and guilds leader, or şeyh, the spiritual and moral leader, as well as his lieutenant the kethüdâ. The registries have been kept according to kazâs, the Ottoman juridical-administrative districts.

Hurûfât defters, are not only a very important source of information about the history of the Ottoman vakf institution and the administration, but also reflect the social and economic aspect of vakfs and their architecture in a specific region under Ottoman rule. If we consider the fact that urban settlements were established around to the vakfs in the Ottoman Period, the defters also seem to be vital for urban history. It is also possible to get an idea about the guild organization in the region through the records concerning the appointment of guilds leaders, şeyhs, and his lieutenant the kethüdâ.

This paper will take up the records about Plovdiv in the hurûfât defters in order to study vakfs in Plovdiv, and focus on the importance of these defters for Bulgarian history.

15. Todor Radev Back

Гл. ас. д-р Тодор Радев (Todor Radev), (Пловдивски университет, България)
toshrad@abv.bg

Българският консервативен национализъм и османският Танзимат

« Bulgar muhafazakâr milliyetçilik ve Osmanlı Tanzimat

« Bulgarian conservative nationalism and the Ottoman Tanzimat

Едноизмерната историческа ретроспекция традиционно противопоставя Българското възраждане и интегристката османска политика през XVIII - XIX век. В действителност дори българският национализъм като най-същностен възрожденски продукт има допирни точки с османския Танзимат. Защото реформените опити за съхраняване на Османската империя чрез преход от традиционно

към модерно общество търсят стратегическа опора в консервативните национализми в Европейска Турция. В този смисъл неизбежна се оказва и обратната зависимост. Тактическите похвати на българския консервативен национализъм, проникнати от еволюционен дух, намират легитимна база в танзиматското законодателство.

16. Harun Bekir Back

Харун Бекир (Harun Bekir), (Kırcali Bilim Sanat Merkezi, Müdür Yardımcısı)
harun.bekir@gmail.com

Сегашното състояние на образованието на турски език в България

« **Bulgaristan'da türkçe eğitiminin günümüzdeki durumu**

« **Current state of education in Turkish in Bulgaria**

Burada Bulgaristan'da Türkçe Eğitimin tarihsel sürecini incelemekten çok bugünkü durumunu değerlendirmek istiyoruz. Çünkü Türkçe eğitimin geçmişi konusunda birçok incelemeler yapılmış, araştırmalar yayımlanmıştır.

Temmuz 1991'de resmileşen yeni Bulgaristan Anayasası, azınlıklara kendi ana dilinde öğrenme ve kullanma hakkı tanıdı. Türkçenin okutulması karara bağlandı, ancak öteki dersler gibi zorunlu değil de, çocukların isteğine bırakılıyordu.

1993'te Bilim ve Eğitim Bakanlığında hazırlanmış ders programında şöyle yazıyor: "Türk dilinin okutulmaya başlanması şu anda bir geçiş aşamasında bulunmaktadır. Bu geçiş aşaması, Türk dilinin on yıllar süresince okullarda okutulmamasından kaynaklanmaktadır. Bu dil, totaliter rejim tarafından yasaklanmıştı. Türk dili öğretimine geçen ders yılının ikinci yılında (Şubat 1992) başlandı. Bu öğretimin amacı, Bulgaristan Cumhuriyeti'ndeki Türk azınlığın çocuklarında III-VIII. sınıflarda ana dilinde okuma yazma beceri ve alışkanlıkları oluşturmaktır. 1993/94 ders yılından itibaren ise Türk dili öğretimi ikinci bir aşamaya geçmiştir. Öğretim I-VIII. sınıflarda gerçekleştirilecektir. 1994/95 ders yılında Türk dili öğretimine ilişkin Bakanlar Kurulunun bir kararnamesi çıkarıldı ve Resmî Gazetede yayınlandı.

28 Mayıs 2001 tarihinde Eğitim Bakanlıği 6 No'lu Genelge'sini yayınlamıştır. Bu genelge İlköğretim ve Liselerde okutulan dersler ve bu derslerin sayısı belirtilmiştir. Bu genelgeye göre okullarda okutulan dersler üçe ayrılmıştır.

Bulgaristan'da, uzun bir aradan sonra, Türkçenin ana dili olarak yeniden okullarda okutulması ile ilgili olarak Milli Eğitim Yasası'nda, okullardaki ana dili dersleri devletin, yani Eğitim Bakanlığının kontrolü aldında gerçekleştirilecektir maddesi getirilmiştir.

1992 yılında Kırcaali Öğretmen Enstitüsü ve Şumnu Yüksek Pedagoji Enstitüsü'nde Türkçe öğretmeni yetiştirecek sınıflar açıldı.

1996 yılında kabul edilen yeni Yüksek Öğrenim Kanunu ile Şumnu Yüksek Pedagoji Enstitüsü üniversiteye dönüştürüldü, Kırcaali Öğretmen Enstitüsü de Plovdiv Üniversitesi'nın bir kolu olarak bir nevi Eğitim Fakültesi oldu. Bu her iki eğitim kurumunda da Türkçe bölümleri öğrenci kabul etmeye devam etti.

Bulgaristan'da Türkçe Eğitim – Öğretimi'nin sorunlarını çözmekle tabi ki Bulgaristan'daki siyasetçilerin görevidir. Yani Türkçe eğitiminin önünde görünmrz engeller teşkil eden yasa ve tüzüklerdeki gerekli olan değişiklikleri gerçekleştirerek Türkçe eğitimini cazip hale getirmeleridir. Bu da büyük fedakarlık isteyen bir problemdir. Bu sorunu ancak Türk dilinin yaygınlaşmasına yönelik sivil toplum kuruluşlarının, eğitim kurumlarının, Türk Dünyasıyla ilgili vakıfların, Eğitim ve Araştırma Merkezlerinin ve birçok organizasyonların desteği ile çözülebilinecek bir sorundur.

17. Hüseyin Mevsim Back

Доц. д-р Хюсеин Мевсим (Hüseyin Mevsim), (Анкарски университет, Турция)
hmevsim@gmail.com

«Анадънму, хаджи Коста?» или за криворазбраните турцизми във възрожденските текстове

« **"Anladın mı, Hacı Kosta?": Uyanış Çağı Metinlerindeki Yanlış Anlaşılan Türkçe Sözcükler Hakkında**

« **'Anadunmu, hadji Kosta?' - instances of misconceived Turkish idiom in Bulgarian revival texts**

В доклада се разглеждат някои проблеми на превода на турцизмите в българската възрожденска литература. С примери от христоматийни творби на възрожденската литература се показва какъв «костелив орех» и «спъни-камък» представляват турцизмите за учениците и изследователите, и какви невероятни грешки са допуснати при техния превод или обяснение в речниците.

Go Back